

τερον τὰ θεμέλια τῆς ἐκκλησίας, μέση δέ τις ὁδὸς ἀπεκλείετο, ἐπροτίμησε νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ἣν ἠκολούθησεν ὁδὸν τῆς συντηρητικότητος καὶ τῆς ἐμμονῆς εἰς τὴν περιορισμένην μεταρρυθμισιν, ἥτοι τὴν θεολογικὴν μόρφωσιν καὶ ἀποκατάστασιν. Ἄλλὰ ἡ φιλία του πρὸς τὸν Lefèvre καὶ τοὺς ἄλλους συμμεταρρυθμιστάς του κατέστη ἀδύνατος μετὰ τὴν ῥῆξιν πρὸς τὸν Πάπαν. Αἱ περὶ ἱερέων ἀντιλήψεις του υἰοθετηθεῖσαι ὑπὸ τῆς Συνόδου τοῦ Τριδέντου ἐπέζησαν ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐπηρέασαν μεταγενέστερα κινήματα ἀνανεώσεως τοῦ καθολικισμοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ τοῦ Ἰγνατίου Λογιόλα. Ἔτυχε σεβασμοῦ παρὰ πάντων, ἐκτὸς τῶν πρῶην συντρόφων του. Ὁ Ραμπελαὶ μόνον τοῦ Κλιχτόβ ἐφείσθη ἐξ ὅλων τῶν συγχρόνων του θεολόγων. Ἀδικεῖται ὑπὸ τῶν γραψάντων ὅτι ὑπανεχώρησε. Τοῦναντίον ὑπῆρξε συνεπῆς πρὸς τὴν μόρφωσιν του καὶ πρὸς τὰς πάντοτε σταθερὰς ἀντιλήψεις του. Νομίζω ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἀπεσαφήνισε καὶ ἠτιολόγησεν ἐπαρκῶς τὴν ἀποψίν του.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

*
* *

WALTER DE SOUSA MEDEIROS, **Hipponactea**, Subsídios para uma nova edição crítica do iambógrafo de Éfeso, Faculdade de Letras da Universidade de Coimbra, Instituto de Estudos clássicos, Coimbra 1969, σχ. 8 σελ. 107.

Ὁ Ἰππῶναξ ὡς καὶ ὁ Ἀρχίλοχος καὶ οἱ ἄλλοι γενικῶς Ἕλληνες λυρικοὶ ποιηταί, συγκεντρῶνει τὴν προσοχὴν τῶν φιλολόγων κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας. Ἐκτὸς πλείστων μεμονωμένων ἐργασιῶν διὰ τὰ νέα ἀποσπάσματα τοῦ ποιητοῦ καὶ ἐκτὸς ἀφθόνων ἀνθολογιῶν τῶν ἱαμβογράφων, ἐξεδόθησαν ἐσχάτως τὰ ἔργα τοῦ Ἰππῶνακτος εἰς ἐκδόσεις κριτικὰς καὶ ἐρμηνευτικὰς ἐν Γαλλίᾳ, Ἰταλίᾳ, Ἰαπωνίᾳ, Πορτογαλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ καὶ εὐρεῖα γίνεται ἐξ ὅλων τῶν πλευρῶν ἡ προσπάθεια νὰ ἐξακριβωθῇ τόσον ἡ γνησιότης τῶν ἀποσπασμάτων ὅσον καὶ ἡ συμπλήρωσις τῶν ἐλλιπῶν ἢ ἡ ἀποκατάστασις τῆς ὀρθότητος τοῦ κειμένου των.

Ὁ συγγραφεὺς, ἐμβριθῆς μελετητῆς τοῦ Ἰππῶνακτος, ἐκδότης τοῦ ἔργου «Híponax de Éfeso, I Fragmentos dos Iambos, 1961, οὗ παρουσίαις ἐγένετο ἐν Πλάτων ΙΔ' (1962) σελ. 471—472, εἰς τὸ παρὸν ἔργον ἀναλαμβάνει τὴν ἐπανέξετασιν τῶν ἀμφισβητουμένων σημείων τῶν πλείστων ἀποσπασμάτων τῆς ἀμέσου καὶ τῆς ἐμμέσου παραδόσεως καὶ κάμνει οὕτω ἀνακεφαλαίωσιν τῶν κυριωτέρων ἐκ τῶν διατυπωθεισῶν ἀντιλήψεων. Δεδομένου ὅτι τὰ πλεῖστα νέα ἀποσπάσματα ἀποτελοῦν ἀπλᾶς γλώσσας ἢ φρασίδια ἀτελῆ ἢ ῥάκη στίχων, ἀντιλαμβάνεται τις ὅτι τὸ ἔργον τοῦ συγγραφέως νὰ τὰ διερευνήσῃ καὶ νὰ ἀναζητήσῃ τὴν πιθανωτέραν των συμπλήρωσιν καὶ ἀποκατάστασιν των, τὸ ὅποιον ἐπιτελεῖ πράγματι μετὰ πολλῆς ἀγχινοίας καὶ ἐπιμελείας, δὲν εἶναι εὐχερὲς, διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον ἀκριβῶς καὶ ἡ συμβολὴ αὕτη θὰ γίνῃ δεκτὴ παρὰ τῶν φιλολόγων εὐγνωμόνως.

Π. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Ν. ΡΟΥΣΣΟΥ, 'Ο 'Ηράκλειτος στις 'Εννεάδες τοῦ Πλωτίνου, διατριβή ἐπὶ διδακτορία, Ἀθῆναι 1968, σχ. 8 σελ. λβ/101.

Εἶναι εὐχάριστον ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη πολλοὶ νέοι φιλόλογοι τρέπονται εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλοσοφίας, πρᾶγμα ποῦ δὲν συνέβαινε κατὰ τὰς παλαιότερας δεκαετηρίδας. Ὁ συγγραφεὺς ἐκ τῶν νέων στελεχῶν τῆς ἐλληνικῆς φιλολογικῆς ἐπιστήμης, ἐπεζήτησεν εἰς τὴν ἐν ἐπικεφαλίδι διατριβὴν του νὰ διερευνήσῃ τὰ ἔργα τοῦ Πλωτίνου, ἵνα διακριβωθῇ κατὰ πόσον ὁ Πλωτῖνος ἀναφέρεται εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ἡρακλείτου, ἀνὸς ὑπάρχει σχέσις μεταξὺ τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ Νεοπλατωνικοῦ σοφοῦ καὶ ποία ἡ ἔκτασις τῆς σχέσεως ταύτης καὶ ἡ ἐπίδρασις. Ἡ ἀναζήτησις τῶν ἰχνῶν τῆς Ἡρακλειτείου σκέψεως εἰς τὸ ἔργον τοῦ Πλωτίνου ἐστράφη κυρίως εἰς τὰ βιβλία του τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὰς περὶ κόσμου, ψυχῆς, ἐνότητος τοῦ εἶναι, γνώσεως καὶ ἠθικῆς συμπεριφορᾶς ἀντιλήψεις, ἔνθα φυσικὰ ὁ Πλωτῖνος ἔχει ὑπ' ὄψει τὰς ἀπόψεις ὄλων τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων.

Ἐκ τῆς διερευνήσεως τοῦ συγγραφέως προκύπτει ὅτι ὁ Πλωτῖνος ἐκτιμᾷ τὸν Ἡράκλειτον περισσότερον τῶν ἄλλων Προσωκρατικῶν. Γνωρίζων καλῶς τὴν ἐλληνικὴν λογοτεχνίαν, ἀσφαλῶς θὰ εἶχεν ὑπ' ὄψει καὶ τὸ βιβλίον τοῦ Ἡρακλείτου, αἱ μνεῖαι του ὅμως δὲν εἶναι ἀκριβολογικαὶ διότι δὲν ἀναφέρεται εἰς τὰ χωρία του, ἀλλὰ γενικώτερον εἰς τὸ νόημα τῶν λόγων του Θετικῶς δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι μνημονεύει πλήρως 6 ἀποσπάσματα, μερικῶς 5 καὶ προϋποτίθενται ὡς γνωστά εἰς αὐτὸν ἄλλα 21. Τὴν θεωρίαν τοῦ ποταμοῦ γνωρίζει ἀπὸ τὸν Πλάτωνα, τὴν θεωρίαν τῆς ἐνότητος ἀπὸ τὴν Στοᾶν καὶ ἄλλας ἀντιλήψεις ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη. Ἐκ τῶν ὑπαινιγμῶν του προκύπτει ὅτι ὄχι μόνον ἐγνωρίζεν ὁ Πλωτῖνος τὸ ἔργον τοῦ Ἡρακλείτου, ἀλλὰ καὶ ἐπίδρασιν ἔσχε τοῦτο ἐπὶ τὴν Νεοπλατωνικὴν σκέψιν. Μολονότι ἐθεώρει ὡς σκοτεινὸν τὸν λόγον τοῦ Ἡρακλείτου, ἀνεγνώριζε τὴν αὐθεντίαν του ὡς φυσικοῦ καὶ ἐδέχτο ὅτι ἦτο ἐκ τῶν παλαιωτάτων ἐκπροσώπων τῆς θεωρίας τῆς ἐνότητος τοῦ εἶναι, ὅτι πρῶτος διεχώρισεν εἰς τὰ ὕλικά πράγματα μίαν πνευματικὴν ἀρχὴν καὶ ὅτι ἡ περὶ γνώσεως θεωρία του δὲν ἀντιστρατεύεται πρὸς τὰς ὁμοίας ἀρχὰς τῶν ἄλλων φιλοσόφων.

Τὸ βιβλίον ἐκτὸς τοῦ προλόγου καὶ τῆς εἰσαγωγῆς του περιέχει καὶ πλουσίαν βιβλιογραφικὴν ἐνημέρωσιν, κατάλογον χωρίων συγγραφέων, πίνακα λέξεων καὶ προσώπων, πρὸς δὲ καὶ βραχεῖαν περίληψιν εἰς τὴν Γερμανικὴν. Ἀναμφισβητήτως ἔχομεν ἐνώπιόν μας μίαν ἀξιόλογον συμβολὴν ἐξ ἐλληνικῆς πλευρᾶς εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς φιλοσοφίας.

Π. Γ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΖΟΣ